Marieke, of: Het meiske en de paarse hei

“Mooi! Daar ben je dan. Ik heb je wat te vertellen. Zit je lekker? Heb je al goed rondgekeken? Wat is het hier mooi, hè?

Ik ga je mee terug nemen naar een tijd dat Uden nog maar een piepklein dorp was. Deze streek zag er toen echt heel anders uit. Op de plek waar je nu zit zag je vooral uitgestrekte heide. Je kon, als het helder weer was, prachtig uitkijken over Het Land van Ravenstein. Hier en daar stond een eenvoudig ingezakt huisje. Ze zeggen dat het wel 600 jaar geleden is. Dat zou best kunnen, maar vergeef het me alsjeblieft: ik ben de tel kwijt.

Ik woonde in één van die huisjes. Met ons moeder. Ons vader was er allang niet meer. Wij waren met ons tweetjes. En samen hadden we het mooi voor mekaar. We hadden een paar schapen en een koe en wat hennen, dus als het marktdag was in Uden kon ik eieren, boter en melk gaan verkopen. Dan deed ik mijn mooie witgeschuurde klompen aan en ging op stap. Ze zagen me graag in Uden en ik verkocht altijd alles. ‘*Dag meiske…*’ Ik heet trouwens Marieke. Had ik je dat al verteld?

Ik was wel vaak ziek. Niet in de zomer, nee dan leefde ik op! Dan straalde ik als de zon, hoog boven de horizon. Tussen die machtig mooie witte wolken, zoals je die ook op schilderijen ziet. Dan zong ik als de leeuweriken. Die zag je toen nog wel eens. Maar kwam de herfst, dan werd ik ziekelijk. Altijd koud, rillen en hoesten. Niks aan. Ons moeder kon er niet van slapen. Het ergste was dat mijn ogen mij in de steek lieten. Ze werden bleek en wazig. Het kostte me grote moeite om mijn werk te doen. En naar de markt gaan was ook geen lolletje. Wat was ik opgelucht als ik weer thuis was! Gelukkig kwamen dan toch altijd weer de lente en de zomer. Tot die ene winter…

Mijn ogen… Mijn blik werd steeds troebeler, tot ik op het eind niks meer zag. Niks dan een zwarte voorhang. Alleen een heel fel lichtje kon ik nog onderscheiden. En dacht je dat er iets aan te doen was? Geen gebed of kruidensmeersel kon mij weer doen zien. God, wat moest ik nog? Ik kon bijna niets meer! Naar de markt? Uitgesloten. Houtsprokkelen voor de kachel? Ik zou hopeloos verdwalen. Alleen rond het huis kon ik nog wat rondscharrelen. Maar zo kon ik ons moeder niet helpen. Wat voor zin had mijn leven dan nog? Ik zag het niet. Zal ik je nog erger vertellen? Stiekem begon ik uit te kijken naar de eerste mei nacht en bad dat de Lieve Vrouw ter Linde aan mij zou verschijnen.

Want weet je wat de mensen toen dachten? Als in de eerste mei nacht de Lieve Vrouw ter Linde aan je verscheen, was je binnen een jaar dood. Echt. Zonder pardon. Is dat raar of niet? Maar ja. Ik wilde wel heel graag dat ze me kwam halen…

Met heel veel moeite kwam ik de winter door. De lente brak aan. De noordenwind verloor het van de warme zuidenwind. En de eerste meidag naderde. Die avond bleef ik op het bankje onder de berk zitten. Ik was er klaar voor. En schrik had ik niet. Als ik al ergens bang voor was, dan was het dat het verhaal van de Lieve Vrouw niet waar was. Dat de mensen maar wat vertelden. Nee, dat leek me sterk. Dat kon ik niet geloven. Mensen liegen niet over zoiets. Toch? Of denk jij daar anders over…

[Intermezzo]

Terwijl ik daar zo zat, voelde ik iets in de lucht hangen. Ik kon wel niet zien, maar ik had het altijd direct door als ik niet meer alleen was. Was het soms bijna middernacht? Ik hoorde vagelijk een stem, in de verte. En… het grote zwart dat ik gewend was te zien veranderde. Een stipje hier, een spikkeltje daar. Kleine witte puntjes verschenen in mijn blikveld. Steeds meer. Ik zag de sterren! Hoe was het mogelijk? Ik kon zien! En de stem kwam dichterbij: *Ja Marieke, 't is allemaal echt. Hier heb jij naar uitgekeken. Het is zover. Geef me je hand en ga met me mee. Onze Lieve Vrouw tegemoet. Kijk daar, boven Boekel, die ster. Zie je dat-ie groter wordt?*

Nu kreeg ik toch wel schrik. Ik wilde terug naar huis maar de stem stelde me gerust. Wees maar niet bang, het licht zal je geen kwaad doen. En het lichtje werd groter en groter. Ik moest moeite doen om mijn ogen niet te sluiten. Het licht was nu overal. In alle vormen, in alle kleuren, wat een feest! Midden tussen al die tollende lichtjes scheen een zon, zo fel, zo wit dat ik niet anders kon dan er recht inkijken. En in een adembenemende stilte herkende ik haar: de Lieve Vrouw ter Linde. Met haar kindje op haar arm. Ze was het echt! Ze hadden niet gelogen! En ze lachte naar me! Naar mij!

Ik keek even rond of ik toch echt niet droomde en zag de heiknopjes om me heen wit openbreken en een gezang barstte los: nachtegalen, leeuweriken, lijsters zongen dat het een lieve lust had. Ongelooflijk!

Voor ik het door had stond de Lieve Vrouw recht voor mijn neus. Het kindje op haar arm reikte naar mijn krullen om er mee te spelen. Ik vertelde haar over mijn dode vader en over mijn moeder, die het zo zwaar had omdat ik haar niet meer kon helpen, zoals ik altijd gedaan gehad. Nu moest ìk geholpen worden.

Toen vroeg ze of ze iets voor mij kon doen. Voor mij. Jeetje. Nou ja, ik zou graag mijn moeder weer kunnen helpen. Het kindje pakte uit de mand van een engeltje een takje witte erica en stopte het in mijn hand. *Met dit takje van de heide zul je heel veel mensen kunnen helpen. Geloof me. Maar nu moet ik gaan.* En mee verflauwde het felle licht. Niet

lang of ik kon ook de maan en de sterren niet meer zien. Op de tast vond ik de weg terug naar het bankje bij ons huis, onder de berk en viel in slaap. Een diepe slaap.

De volgende ochtend werd ik vroeg gewekt door ons moeder. *Meiske, waarom lig je hier te slapen?* Luister moeder, ik heb vannacht onze Lieve Vrouw ter Linde gezien. Geloof me! Echt! Het was prachtig. Ze heeft me dit takje gegeven. Daarmee kan ik iedereen gelukkig maken. Dat zei ze. Moeders hart sloeg over van de schrik. Die wist heel goed wat dat te betekenen had. Ze liet me daarna geen moment meer alleen. Zo benauwd was ze om mij te verliezen.

Al gauw deed het verhaal de ronde en stonden allerlei mensen uit Uden en Volkel en van nog veel verder op de stoep om mij om hulp te bidden, om het takje aan te raken. Met zwaar gemoed kwamen ze binnen, opgelucht als een veertje stapten ze weer naar buiten. Dankzij Onze Lieve Vrouw en het takje.

[intermezzo]

Zit je nog steeds lekker? Moet je niet eens een stukje gaan lopen? Vertel ik je wat er verder gebeurde. Doe wel je jas dicht of een trui aan, want het gaat kouder worden.

De herfst kwam en nog later de winter. De sneeuw joeg over de hei. Ik zat met ons moeder binnen, lekker bij het hoge vuur in de haard, toen ik een geluid hoorde buiten. Een man te paard. Wie kon dat toch nog zijn? Op dit uur en met dit weer?

Een man kwam binnengewaaid in een vlaag van sneeuw. Goed gekleed, dus een landloper kon het niet zijn. *Ik ben de zoon van de heer van Ravenstein. Walraven is mijn naam. Ik kom u bidden om hulp, Marieke. Mijn zwaarmoedigheid wordt mij te veel. Ik heb mij pas nog bijna van het leven beroofd. Maar ik wil niet dood. Binnenkort ga ik trouwen, met jonkvrouw Elisabeth. Ik wil niets liever! Daarom ben ik hier.*

Terwijl we spraken merkte ik dat zijn stem langzaamaan lichter werd, ik voelde dat er iets opklaarde. Het takje in mijn hand bewees weer eens zijn kracht. Opgewekt verliet Walraven ons huisje.

Er werd al snel rondgefluisterd dat Walraven mij had opgezocht. Dat hij heimelijk te paard was gegaan om dit boerenkind om hulp te vragen. Marieke, een blind boerenmeiske nog wel. Maar ook een mooi meiske. En het viel Elisabeth op dat Walraven in ene zo vrolijk was geworden. Hij zong de hele dag en sprak met haar. Zo had ze hem in tijden niet meegemaakt. Wat was er in hemelsnaam gebeurd in het huisje van Marieke? Elisabeth was stik jaloers. Hoe kon ik bevroeden wat voor plan ze smeedde…

Dit verhaal begint wel erg op een griezelig sprookje te lijken, vind je niet?

[kort intermezzo]

Elisabeth wilde mij uit de weg hebben. Voorgoed. De bediende werd op pad gestuurd om een huurling te zoeken. Iemand die bereid was om mij te laten verdwijnen. Voor een goeie beloning: 100 gulden. En als hij haar het takje erica kon bezorgen kreeg hij nog eens zo'n bedrag.

De dienaar meende wel te weten wie hij voor deze klus kon strikken. In het geheim ontmoette hij de schaapsherder. Maar niet zomaar een schaapsherder. Een echte boef. Een 'schuif', zo noemden ze toen zo iemand.

Komt voor mekaar! Met die woorden verdween de herder.

Tegen de tijd dat de lente de ergste kou verdreven had, zag hij zijn kans schoon. Ons moeder ging die ochtend van huis, het bos in. Prompt stond de herder bij ons binnen. Hijgend als een karhond sprak hij mij aan en vertelde dat hij gestuurd was door een boerin. Ze was doodziek en had mijn hulp hard nodig. Of ik toch alsjeblief subiet naar haar toe zou komen. Met mijn takje witte erica.

Ik aarzelde geen moment en stak mijn hand uit naar de herder. Samen verlieten we het huis en gingen op pad. Maar de tocht duurde niet lang. Al aan de rand van het bos, in het struikgewas onder een paar grote berken, sloeg hij toe. Een mes flitste en doofde mijn vuur.

De herder begroef mij onder een berg aarde en wat takken en griste snel het takje erica mee. Tenminste, dat was hij van plan, maar hij brandde ongenadig zijn vingers en liet het takje vallen. En weg was-ie. Voort! Laat nu de verdiende beloning maar komen.

Die beloning kreeg hij, maar veel geluk bracht het niet. De guldens branden een gat in zijn geweten. Wat had hij gedaan! Wat een ongeluk had hij veroorzaakt. Uit wanhoop gooide hij het geld in de gracht van Ravenstein. Weg ermee!

Ons moeder was ondertussen thuisgekomen en trof mij niet op het erf. Waar ze ook keek, nergens was ik te bekennen. Met man en macht werd naar me gezocht; alle boeren hielpen mee. Maar het was tevergeefs.

Moeder bleef achter op het bankje. Het bankje waar ze me vond na die eerste mei-nacht. Hoe had ze haar meiske alleen kunnen laten! Was dit dan het werk van de Lieve Vrouw ter Linde?

[Kort intermezzo]

Ze treurde en rouwde om mij. De winter door, de lente. Het werd zomer. Ze dacht iedere dag aan me, zeker als ze de blauwe hemel met van die mooie witte wolken zag. Dan was ik op mijn best. Ze hoorde me neuriën op het erf.

Op een avond stond de pastoor bij ons moeder op de stoep. *Kom,* zei hij*, snel. Je moet meekomen. Er is iemand die je nodig moet spreken. Haast je. Anders is het te laat.*

Het was de herder. Hij was gewond en lag te vechten met de dood. Wat was er gebeurd? De herder was op jacht geweest en had in het bos een wild zwijn getroffen. Toen het zwijn geen kant meer op kon, zag de herder het beest recht op hem afkomen. Hij gleed uit en kreeg de volle laag van de scherpe tanden van het zwijn. Nu hij de dood in de ogen keek wilde hij ons moeder spreken. Hij wilde alles opbiechten. Eerder kon hij niet sterven.

Nog dezelfde avond liep ons moeder met de pastoor naar mijn graf. Ze had deze plek al vaak gepasseerd, maar nooit de omgewoelde aarde herkend. Ook mijn takje erica dat er niet ver vandaan lag had ze over het hoofd gezien. Het was niet meer wit, maar verdord. Ze pakte het op en legde het op mijn graf.

Wat was ik opgelucht dat ons moeder mij gevonden had. Nu kon ze zich erbij neer leggen dat ik er toch ècht niet meer was. Ik kreeg de zegen van de pastoor. En eindelijk rust.

De volgende dag stond ons moeder vroeg op, plukt wat bloemetjes bij het huis en kwam me weer opzoeken. De zon straalde al, het was een prachtige dag. Op een paar meter van mijn graf stopte ze ineens. Op de aarde lag geen verdord takje meer. Het was die nacht weer gaan bloeien, niet met witte maar met paarse bloemetjes. Je had ons moeder moeten zien! En de leeuweriken en de vinken, ze zongen als vanouds. Wat een geluk. Wat was het hier stil geweest al die tijd.

En niet alleen het takje op mijn graf kleurde nu paars. Ieder stukje hei van Volkel tot Schaijk en het hele Land van Ravenstein was nu paars geworden. Paars, als het bloed dat uit mijn aderen vloeide…

[eindmuziek waar Marieke even later overheen spreekt]

Fijn dat je naar mijn verhaal hebt geluisterd. Ik heb lang moeten wachten voor ik je trof. Mocht je ooit terugkeren op deze mooie plek, wandelend of op de fiets, kijk dan goed om je heen en denk nog eens aan mij."

[Fade out]

Bron: Udense vertellingen, A. van den Elsen (1977)

Bewerking: Marc Isphording.